

چکیده :

آموزش و پرورش را می توان هم به عنوان یک فرآیند تعریف کرد و هم به عنوان یک نهاد اجتماعی. به عنوان یک فرآیند، هر زمان که شاهد تغییری در رفتار جسمانی یا ذهنی فرد باشیم، آموزش و پرورش حاصل شده است. اولین و ابتدایی ترین محل برای آموزش دانش بطور عام خانه بوده است و پدر و مادر عهده دار آموزش و پرورش بوده اند، ولی به مرور و پا به پای تحول اجتماعات و تمرکز خانواده ها، مکان آموزشی به خانه ی مربی انتقال یافت که می توان آنرا نخستین محل تدریس گروهی یا مکتب خانه به حساب آورده بود. مدارس سنتی دارای هویت می باشند زیرا که انسان توانسته در آنها به عنوان موجودی عینی فعالیت کرده و ادراکات ناشی از آنها را با پیشینه فرهنگی ذهن خویشان تطبیق دهد. الگوی چهار ایوانه این مدارس شخصیت عملکردی بنا را با هویت وحدت گرا و هماهنگ آن پیوند زده و از این طریق روحیه وحدت در کثرت و سازگاری روح اسلامی را در کالبد معماری ایرانی به نمایش می گذارد. نیز این الگوهای کالبدی در طی چند صد سال با روندی مستمر و بدون شتاب متناسب با ارزشهای فرهنگی، معنوی جامعه گام برداشته است. از اینرو در طراحی این فضاها در طول تاریخ تغییر آنچنانی صورت نگرفته و حس تعلق خاطر انسان به مدارس سنتی محفوظ مانده است.

نظام آموزشی مدارس دوره صفویه 2دسته هستند. 1- مدارس ابتدایی یا مکتب خانه 2- مدارس عالی. تحصیلات ابتدایی مانند علوم قرآنی و حدیث و ادبیات بود و در مساجد صورت می پذیرفت. با ورود علمای بزرگ حوزه های علمیه رشد کردند و به مراکز اصلی علمی شیعه در جهان تبدیل شدند و دانشمندان بزرگی را خود پرورش دادند. روش تدریس در این دوره روش سنتی معلم شاگردی ، رو در رو و معلم محوری بود، و تغییرات آنچنانی نسبت به گذشته نداشت. ولیکن به واسطه اینکه بصورت گروهی و مشارکتی انجام می شد قابل توجه است. مدرسه های علمیه در بیشتر نقاط پر جمعیت ایجاد می شد که بیشترین تراکم آنها در اطراف بازار امامزاده ها و مساجد بود. در خود مسجد جلسه درس برپا می شده است. چرا که مسجد محل عبادت بود و همچنین محل علم آموزی هم بود و در هر شهر به تعداد کوچه های آن مسجد داشت. شرایط فیزیکی مدرسه بعنوان یک عامل مهم در کنار سایر عوامل آموزشی و تربیتی در فرآیند تعلیم و تربیت ایفای نقش می کند و از تعامل این عوامل "تعلیم و تربیت" ساخته و پرداخته می شود. فضای کالبدی مدارس باید ضمن دارا بودن هویت ملی و برخورداری از معماری روحبخش اسلامی فراگیران را به حضور نشاط انگیز در مدرسه تشویق و ترغیب نموده و شرایط را برای یادگیری بهتر و عمیق تر تسهیل نماید.

واژگان کلیدی

مدرسه، الگوهای کالبدی، نظام آموزشی، مدارس دوره صفویه